

Kwekersgeheimen deel 18

Tekst: Hein Koningen & Wil Melgers

Voor het kweken van een aantal specialisten is geen algemene teelt-aanwijzing te geven. Daarom worden deze fijnproevers per soort behandeld.

Echte- en berggamander

Echte gamander (Foto: Wolverlei/Martin Stevens)

Echte gamander en berggamander zijn allebei dwergstruikjes uit zuidelijk Europa die in Nederland de noordgrens van hun verspreidingsgebied bereiken. Beide zijn uiterst zeldzaam in Zuid-Limburg. Warmtelievend groeien ze van nature op droge, stenige kalkhellingen. Echte gamander groeit ook op lichtzure en meer humeuze lössen en leemgronden. Het zijn aparte verschijningen en vragen daarom in de heemtuin specifieke groeiplekken. Ze zijn goed te kweken, wel elk op eigen wijze.

Echte gamander

Echte gamander (*Teucrium chamaedrys*) is een lage kruipende plant, zo'n 15-30 cm hoog wordend, die zich met ondergrondse uitlopers zijdelings uitbreidt. Daarom is kweken door scheuren het gemakkelijkst. De liggende, opstijgende stengels dragen enigszins leerachtig,

donkergroen glanzend blad dat ook het grootste deel van het winterseizoen aan de plant blijft. De plant is dus half-wintergroen, in zachte winters geheel groenblijvend. De bloei is van juli-september, rijk met mooi roze bloemen in aarvormige bloeiwijzen. Dit alles maakt de soort tot een aantrekkelijke plant om te zien. Behalve door scheuren is de plant ook te kweken door zaaien.

Scheuren

De geschiktste tijd hiervoor is het voorjaar. Hiertoe worden de moederplanten teruggesnoeid tot ongeveer 5 cm hoogte. Vervolgens wordt de moederplant opgenomen en de grond eraf geschud. De vrijkomende, bewortelde uitlopers worden in plukjes gescheurd, elk 2-3 stengels bijeen. Deze worden opgeplant op een kweekbed van neutrale, humeuze, kleiig-venige grond vermengd met wat scherp zand. Een andere mogelijkheid is de plukjes uitlopers op te potten in plastic potten en in te kuilen in een doorkweekbed. Het zonnig gelegen kweekbed enige tijd schermen tegen te felle zon, zonodig gieten. Na het aanwortelen kan schermen achterwege blijven. Om mooie, gedrongen, vertakte planten te verkrijgen het jonge schot toppen. Als de scheurlingen zijn uitgegroeid tot stevige planten kunnen ze worden uitgepoot op hun definitieve groeiplek.

Zaaien

Zaaien direct na het winnen van het zaad in een zaaibak in een mengsel zoals omschreven voor stekken (zie berggamander). Zaaibak buiten zetten in de koude bak met glas- of folieraam op lucht, zodat de seizoenen hun invloed kunnen hebben.

Niet alle zaden kiemen gelijk maar vaak over een wat langere periode. Dus geduld oefenen en zaaisel niet te vroeg wegdoen. Als de zaailingen 3-4 cm groot zijn, verspenen door op te potten in plastic pot (maat 9). Verder behandelen als omschreven bij scheuren.

Definitieve groeiplek

Echte gamander is in cultuur bodemvaag, echter natte, venige gronden zijn ongeschikt. Hij kan goed gecombineerd worden met de gelijktijdig bloeiende betonie en grote tijm met als 'achtergrond' wilde marjolein. Het zijn goede drachtplanten voor wilde bijen, hommels en zweefvliegen. Een dergelijke combinatie is ook esthetisch een lust voor het oog. Echte gamander kan in goede conditie worden gehouden door de planten in het voorjaar geheel terug te knippen tot net boven de grond en kan uiteindelijk een gesloten begroeiing vormen. Kan zeer goed tegen droogte en is vorstbestendig.

Berggamander

Berggamander (*Teucrium montanum*) ziet er geheel anders uit dan echte gamander. Het is een dwergstruikje met aan de voet houtige stengels, die liggend en enigszins opstijgend zijn. Ze dragen leerachtig, lijn-lancetvormig wintergroen blad, gaafrandig met omgerolde rand en van onderen grijsviltig. De bloemhoofdjes hebben een mooie, bleek-gele kleur. Deze bijzondere verschijning komt in ons land voor in schraal kalkgrasland op leem en löss en heeft een voorkeur voor stenige plaatsen en richels. Ze wordt 10-15 cm hoog. Kan gekweekt worden van stek en uit zaad.

Stekken

In juni nemen we zomerstek. Stukjes stengel ter lengte van 10 cm met hieltje, onderste helft bladvrij maken en stekken in een stekbak met een grondmengsel van neutrale, zandig-kleiige grond vermengd met ca. 10 % venige grond. Onderlinge afstand tussen de stekken 3-4 cm. Zonodig een gaatje prikken met een stokje. De stekbak wordt geplaatst in de vaste lage bak afgedekt met glas- of folieraam. Licht aangieten en schermen tegen de zon. Na beworteling, dat kan al na circa acht weken, worden de stekken opgepot (potmaat 9), 2-3 stekken bijeen, en uitgezet in de lage bak. De eerste twee-drie weken glas-/folieraam erop. Hierna afharderen en raam eraf. Met vorst dekken tegen bevriezen maar ook tegen te felle zon.

Zaaien

Zaaien gaat op dezelfde wijze als beschreven voor echte gamander.

Eigen groeiplek

Berggamander is een heel andere plant dan echte gamander, die we dan ook op andere wijze toepassen. Berggamander is meer geschikt voor gestapelde muren en richels en kleinschalige kalkhellinkjes voor orchideeën. Berggamander kan goed gecombineerd worden met andere 'fijne' en in de concurrentie zwakke soorten zoals zijn eenjarige naaste verwant trosgamander, kleine steentijm, geelhartje, vleugeltjesbloem, kandelaartje, Duitse gentiaan, echt duizendguldenkruid en tripmadam.